

Smärtbedömning hos häst

Johan Lundblad, Veterinärmedicine doktor, Institutionen för husdjurens biovetenskaper, SLU

Smärta är en välutvecklad mekanism för att överleva akut skada och således viktig ur ett evolutionärt perspektiv för att skydda hästen från skador och undvika moment som är ett hot för kroppen. Detta system är välutvecklat och anpassat för hästen i det vilda men för dagens domesticerade hästar kan smärta uppkomma i situationer där det är av högsta vikt att den upptäcks i tid. Särskilt i dagens samhälle, där många hästar är högpresterande atleter, är det av stor vikt att smärta upptäcks och förebyggs i tid. Smärta definieras som en sensorisk och emotionell upplevelse till svar av faktisk eller potentiell vävnadsskada. Vävnadsskadan registreras av särskilda nervceller, kallade nociceptorer, som fångar upp signalen och för den vidare till hjärnan. I hjärnan aktiveras områden som behandlar känslor, kognition och minne och det är först när signalen nått hjärnan som signalen uppfattas som smärta.

I dagsläget finns det ingen gyllene standard för att uppfatta eller mäta smärta. Ofta använder veterinärer olika mätmetoder för att sammanväga hur mycket smärta individen bedöms ha och det kräver i dagsläget fortsatt en subjektiv bedömning. De olika metoderna kan delas in i fysiologiska mätmetoder, biomarkörer, analgetiska test och beteendeindikatorer.

- **Biomarkörer** är de markörer som kan mätas endera i blod och andra kroppsvätskor eller via avancerad bildiagnostik. Sådana markörer kan vara kroppsegna hormoner, e.g. kortisol som mäter stress eller endorfiner som frisläpps vid olika emotionella tillstånd. Forskare vid SLU har nyligen också undersökt möjligheten att analysera en markör i kroppens egna immunsystem som en tidig markör för ledsador.
- **Fysiologiska mätmetoder** syftar till de mätmetoder som mäter kroppsliga svar såsom till exempel hjärtfrekvens, andningsfrekvens, tarm ljud eller kroppstemperatur. Viktigt att komma ihåg är att dessa inte är lika känsliga som andra markörer och kan påverkas av andra emotionella tillstånd så som stress, eller påverkas av annan sjukdomspåverkan. Dessa markörer ger dock en signal till smärtbedömningen, främst vid kolik hos häst.
- **Analgetiska test** görs främst av din veterinär när en konkret misstanke om något smärtsamt finns. Detta görs ofta när smärtan är det enda symptomet och är vanligt vid hältutredningar. Ett exempel på ett analgetiskt test är nervblockader. Då görs en injektion vid nerverna som för den smärtsamma signalen vidare till hjärnan och blockerar signalen. Om hältan inte kvarstår efter blockaden kallas det ett positivt test.
- **Beteendemarkörer** används mer och mer i kliniken. Dessa måste användas i kontext där hög misstanke om potentiell smärta föreligger och utgår ifrån att beteenden traditionellt kopplade till smärta registreras under en fördefinierad tidsperiod. Dessa beteenden är inte alltid kopplade till smärta och därför måste försiktighet beaktas när de ska studeras. Ofta sammanfattas beteenden i förskrivna blanketter som kallas smärtskalor. I den här kategorin innefattas även ansiktsuttryck: Studier de senaste decennierna har bekräftat att hästar ändrar sina ansiktsuttryck i samband med smärta och kan ge en ledtråd till om hästen upplever smärta eller inte.

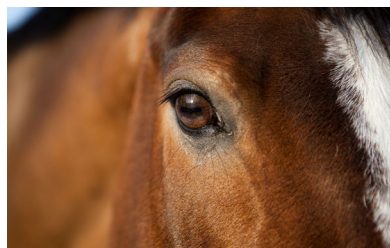

Foto: Jenny Svénnäs-Gillner